

LA SUSPENSÍO DE L'AJUNTAMENT DE GIRONA I LA CRISI DEL PARTIT CONSTITUCIONAL (1881)*

PER

XAVIER FÀBREGA i VILÀ

1. L'ASCENS AL PODER DEL PARTIT LIBERAL-FUSIONISTA I LA SUSPENSÍO DE L'AJUNTAMENT DE GIRONA

Durant els primers anys de la Restauració el poder va estar en mans del partit de Cánovas del Castillo, artífex del sistema. El febrer de 1881, per primer cop durant la Restauració, els liberals assoleixen el govern.

El canvi de govern a les comarques gironines va representar la immediata dimissió del governador civil conservador Lagunilla¹, que va ser substituït per un home de la nova situació: Fernando de Moradillo.

El govern de Moradillo, malgrat que és molt curt (25-II-1881/19-IX-1881), és molt interessant ja que durant el seu mandat hi haurà un seguit de suspensions d'ajuntaments gironins² que, com veurem més endavant, revelen la profunda divisió que hi havia al si del partit liberal que acabava d'aconseguir el poder.

Cal advertir d'entrada que la suspensió d'un ajuntament era una mesura prou freqüent en aquesta època, i era aplicada tant per conservadors

* Aquest treball forma part de la tesi doctoral que està preparant l'autor sobre les eleccions municipals a la Girona de la Restauració (1875-1906)

¹ Lagunilla va ser governador civil del juny de 1876 al febrer de 1881. Va ser, amb diferència, el governador civil de la Restauració amb un mandat més llarg.

² Van ser suspesos, entre altres, els ajuntaments de Girona, Figueres, Castelló d'Empúries, Santa Coloma de Farners, Breda, etc. Tots aquests seran reposats pel govern.

com per liberals³. Entre els 7.426 regidors suspesos que assenyala Pi i Margall durant els anys 1881, 82 i 83, cal comptar-hi els corresponents a l'Ajuntament de Girona.

El dia 21 de març de 1881 el governador civil Moradillo envia un ofici a l'alcalde accidental de la ciutat, Francesc Viñas⁴, on, fent ús del dret que li donava la llei municipal, suspèn en les seves funcions l'Ajuntament de Girona i en nomena un de nou compost dels 20 regidors que li corresponien a Girona⁵. Com recorda l'ofici esmentat, tot ells “*en épocas anteriores han pertenecido por elección al Ayuntamiento.*”

Moradillo basava la suspensió en el “*completo abandono en la administración municipal*” ja que l'Ajuntament, d'una banda, “*tiene desatendidos casi todos los servicios municipales, especialmente los de policía urbana, mercados, empedrados, alumbrado público y otros*” i, d'altra banda, perquè

³ Vid. els exemples que ens posa Pi i Margall, recollits a “Revolución y Restauración” (1868-1931) dins *Historia General de España y América*, vol. XVI-2, Rialp, Madrid, 1981, pàg. 45.

⁴ L'alcalde Mollera havia renunciat al càrrec el dia 17 de març de 1881, al·legant raons d'edat –tenia 63 anys– i de “*dolencias que me son habituales*”. Se li accepta la renúncia de regidor però no pas la d'alcalde per a la qual cosa l'ajuntament no estava autoritzat ja que el nomenament era reial, i només l'admet provisionalment.

La dimissió va ser admesa per RO de 23-III-1881. En aquesta mateixa RO es demana al governador civil que proposi “*de entre los concejales que forman la espresada Corporación municipal la persona que ha de cubrir la indicada vacante*”.

En qualsevol cas, Mollera no lligava amb la nova situació liberal.

⁵ Els regidors que va nomenar interinament Moradillo són: Pere Grahit, Gisleno Pujol, Josep Vila, Martí Massaguer, Ignasi Vallés, Joan Surós, Jeroni Forch i Resta, Francesc Barrios, Simó Puig, Francesc Sabater, Josep Bonet, Joan Grivé, Benet Massot, Salvador Xifra, Josep Borguña i Domènech (mor el 24-IV-81), Benet Jordi, Josep Felip, Josep Guillemet, Narcís Desoy i Pere Quera.

La presidència interina de l'Ajuntament va ser atorgada a Pere Grahit el mateix 21-III i confirmada per RO llegida en la sessió del 7-IV-81.

A la sessió de presa de possessió no hi van assistir Joan Surós, Josep Bonet, Joan Grivé, Narcís Desoy, Benet Jordi, Salvador Xifra, Francesc Barrios i Francesc Sabater.

En un ofici (26-III) dirigit a Moradillo l'alcalde notifica que Barrios, Sabater, Grivé i Desoy s'han presentat –se'ls havia hagut d'avisar– per prendre possessió del càrrec de regidor, “*habiendo dejado de verificarlo a pesar de haber pasado oficio convocándoles para dicho objeto los señores D. Juan Surós, D. José Bonet, D. Salvador Xifra y D. Benito Jordí*”. Al mateix ofici afegeix “*debiendo advertir que D. Juan Surós se halla verdaderamente enfermo en Barcelona y que José Bonet hace algunos días que se encuentra ausente de esta ciudad*”. (Joan Surós mor el 17-IV-1881).

Bonet va prendre possessió el dia 31-III.

Xifra i Jordi van prendre possessió el dia 10-IV, després que fossin advertits per Moradillo (ofici de 10-IV) a fer-ho “*bajo apercebimiento de que si no lo verifican desde luego, les exigiré la responsabilidad á que su injustificada desobediencia de lugar*”. Com es pot comprovar, l'ofici va tenir uns efectes fulminants.

Alguna d'aquestes reticències podrien obeir al fet que, com diu *La Lucha* (27-III-1881), el nou ajuntament estava format per “*algunos constitucionales casi todos á ello obligados, por algunos demócratas obligados también y por algunos que fueron elegidos en tiempos anteriores á la revolución de procedencia moderada*”.

“à pesar de estar autorizada esa corporacion para proponer arbitrios extraordinarios con que poder enjugar el déficit de sus presupuestos, no procura utilizar estos recursos, ni busca por ningún otro medio la manera de satisfacer los enormes descubiertos en que se encuentra con el Estado, la Diputacion provincial y muchos particulares”.

EL governador civil al·lega per suspendre l'Ajuntament les facultats que li atorguen l'article 189 de la Llei municipal, i l'article 46 de la mateixa llei per nomenar els nous regidors.

L'article 189 de la Llei municipal d'octubre de 1877 estableix que *“Los Gobernadores civiles de las provincias podrán suspender á los Alcaldes y Tenientes por causa grave, dando cuenta al Gobierno en el término de ocho dias. El Ministro de la Gobernacion, en el de sesenta alzará la suspensión ó instruirá, oyendo al interesado, expediente de separacion, que será resuelto en Consejo de Ministros.*

Los Ayuntamientos pueden ser suspendidos por el Gobernador de la provincia cuando cometiesen extralimitacion grave con carácter político, acompañada de cualquiera de las circunstancias siguientes:

- 1º. Haber dado publicidad al acto.*
- 2º. Excitar á otros Ayuntamientos á cometerla.*
- 3º. Producir alteracion del orden público.*

Tambien tendrá efecto la suspension cuando los Concejales incurriesen en desobediencia grave, insistiendo en ella despues de haber sido apercibidos y multados.”

2. LES RAONS DELS REGIDORS SUSPESOS

El diari *La Lucha* en la seva edició del diumenge 27 de març de 1881 reproduïx un manifest que sota el títol “Al público” fan els regidors suspesos⁶.

El manifest comença denunciant que Moradillo pretenia que els regidors presentessin la dimissió, cosa a què no s'avenen perquè, ultra que *“las dimisiones de los concejales no están autorizadas por la ley, que declara estos cargos obligatorios, sobre todo despues de transcurrido el periodo de las reclamaciones”*, hi havia el perill que semblés que *“los concejales dimi-*

⁶ El manifest, que té data de 24 de març, està signat per disset regidors, és a dir, tots menys Feliu Duran (mort el 14-XI-1881), l'alcalde Mollera i Raimon Teixidor (havia mort el 20-V-1880).

Els noms dels signataris són: Francesc Viñas, Rafael Corominas, Martí Coll i Lliura, Alfons Gelabert, Jaume Tor, Miquel Saborit, Jaume Salas, Joan Romaní, Josep Güitó, Narcís Julià, Salvi Camós, Joan Serrat, Jaume Regàs, Joan Ordeig, Salvi Llach, Bonaventura Servitja i Joan Sicart.

tentes se declaraban adversarios del gabinete nuevo, y partidarios del anterior, cosa que hubiera sido tanto mas disonante cuanto que, segun es publico, distan mucho de ser unánimes las opiniones políticas de los concejales, muchos de los cuales no pertenecen á ningun partido, y sobre todo hubiera parecido que admitian la idea de que los cargos concejiles son políticos y no simplemente económicos y administrativos.”

Després de reproduir l'ofici de suspensió dictat pel governador civil, els signants del manifest declaren que *“no tenemos apego á los escaños municipales, pero si á nuestra dignidad y buena reputacion que deseamos conservar y transmitir intacta á nuestros hijos”*. Estructuren la seva defensa de les acusacions que els fa l'ofici esmentat a partir de dues preguntes que es fan. D'una banda, si els càrrecs de què se'ls acusa són justos i, en segon lloc –independentment que siguin justos o no–, si són suficients segons la llei per produir la suspensió de l'ajuntament. Avança el manifest que *“no debian de parecer muy decisivos al Sr. Gobernador, cuando pidió á siete de los infrascritos que continuasen en el desempeño de su cargo, a pesar de haber tomado parte en los mismos actos y aprobado todas las medidas que como propios de una mala administracion se imputan á sus compañeros.”*

En la primera valoració –si eren justos o no els càrrecs–, els signants del manifest passen revista a les millores que diuen que han fet durant el seu govern: augment de carros de neteja i del nombre d'escombriaires i serenos; millora del llit de l'Onyar; facilitats per a les transaccions que es fan al mercat; millora dels carrers –*“en punto á los empedrados dificilmente podrá ningún Ayuntamiento de los que han funcionado hasta ahora, comparar sin desventaja su gestion con la del Ayuntamiento suspenso”*–; inauguració dels quatre ponts de ferro sobre l'Onyar i el Güell –*“tres de los cuales habian sido ya votados y preparados por el Ayuntamiento anterior, que presidió D. Mariano de Camps y al cual pertenecieron tambien algunos de los concejales suspensos”*–; reducció del deute de l'Ajuntament a la companyia de gas, que passa de 134.000 PTA a 94.800 i extensió de l'enllumenat públic; *“y finalmente que ha atendido todas las reclamaciones de la autoridad militar y de los vecinos siempre que han sido justas.”*

A continuació responen a l'altre gran retret de l'ofici de suspensió. Diuen que no han votat arbitris extraordinaris perquè *“no ha considerado que los vecinos se hallasen en estado de sobrellevar nuevas cargas y por que abrigaba la esperanza de que sin recurrir á tales medios dificiles y gravosos y hasta tal vez improductivos, perfeccionando lentamente la administracion, particularmente en punto á los consumos encabezados, podria llegar á extinguir el déficit,*

y fundaba esta posibilidad en la enseñanza de la experiencia, por que ascendiendo la totalidad de las deudas del Ayuntamiento de Gerona en primero marzo de mil ochocientos setenta y siete, en que tomaron posesion los concejales mas antiguos, á 290.000 pesetas, quedaba reducido ya en el dia de la suspension á 240.000 pesetas.” A partir d’aquí, el manifest passa a la segona part abans anunciada: *“Prescindiendo empero de si son exactos ó inexactos, justos ó injustos los cargos formulados, interesa examinar si por su naturaleza son suficientes, segun la ley, para motivar la suspension decretada.”*

Després de raonar que la suspensió de l’ajuntament es basa en els apartats 2 i 3 de l’article 189 ja que *“a la suspension de los alcaldes le atribuye la ley menos importancia, por que parte del supuesto de que aquella se ha de limitar á la calidad de alcalde y de teniente, quedando los suspensos dentro del municipio, como simples concejales”*, reproduïx els esmentats apartats de la Llei municipal. A continuació conclouen: *“Siendo estas las únicas causas legales que pueden producir la suspension de un Ayuntamiento ó sea del conjunto ó mayoría de concejales, y no fundándose en ninguna de ellas la suspension que contra nosotros se ha decretado, resulta que está visiblemente fuera de su lugar y falta de base.”*

Els manifestants arriben a la conclusió que només se’ls podria jutjar pels tribunals ordinaris, segons estableixen els articles 190 a 195 de la Llei municipal. El manifest, a la seva part final, insisteix que *“no habiéndose formulado contra nosotros ninguno de los dos únicos cargos que el artículo 189 califica, como únicos suficientes para decretar la suspension y que son la extralimitacion grave con carácter politico, acompañada de circunstancias agravantes, y la desobediencia grave precedida de apercibimiento y multa, no siendo posible que por nadie se sostenga que los infrascritos han cometido alguno de estos dos delitos, consideramos hasta poco menos que imposible que nuestra suspension sea aprobada siquiera en la linea gubernativa, despues de oido el Consejo de estado.”*

El text acaba amb una reflexió sobre el caràcter de la Llei municipal i amb una manifestació de la tranquil·litat amb què esperen *“el resultado de expediente que contra nosotros debe necesariamente formarse, sin necesidad de reclamacion especial por nuestra parte.”*

3. ELS PARTIDARIS DE MORADILLO

Els arguments que exposen els regidors suspesos són contestats i ridiculitzats pels partidaris de Moradillo, des del seu òrgan de premsa, *El*

*Constitucional*⁷ en el seu primer número de data 1 d'abril de 1881 a l'article "La suspension del Ayuntamiento de Gerona".

Comença atacant *La Lucha* per haver admès la publicació del manifest de l'Ajuntament suspès: "Así se explica el afan con que admite tantos documentos y escritos, que por prudencia siquiera no debería admitir, ya que solo sirven para que se froten las manos de puro gozo los enemigos del partido constitucional."

El diari d'entrada ja es posa del cantó de Moradillo: "Tenemos pues probado que la suspension se halla solo en su primer periodo, y por tanto no estando resuelto el espediente no creemos muy del caso entrar en detenidas explicaciones acerca los cargos formulados y que han sido bastantes para que el Gobernador los estimase suficientes para hacer uso del derecho que le concede la ley municipal vigente."

A continuació repassa, en to burleta, algunes de les millores que al·leguen els regidors suspesos, "mejoras que en gran parte no negamos". Així es riu de la referència del manifest a la "época de Barros" i al fet que haguessin "macadamizado la calle del Peso de la paja" o la referència a la inauguració dels quatre ponts de ferro.

Passa llavors a analitzar la justícia de la suspensió, acusant l'autor del manifest, perquè "ha abierto solo la mitad de la puerta, cuidando bien de tener cerrada la otra mitad, por que así quedaban ocultas á la vista de los lectores que no están enterados de la ley municipal, las otras causas por las cuales procede la suspension del Ayuntamiento." Després de preguntar-se "Pero es cierto que la suspension solo pueda decretarse por las causas determinadas en el artículo 189? No, de ningun modo.", *El Constitucional* al·lega l'article 180, que declara que els ajuntaments incorren en responsabilitat en tres casos, el tercer del quals és plenament aplicable a l'ajuntament gironí. Diu l'article –reproduït al diari–, en aquest tercer supòsit, que incorren en responsabilitat "Por negligencia ú omision de que pueda resultar perjuicio á los intereses ó servicios que están bajo su custodia". I afegeix el diari: "Además, el artículo 182 dice que cuando el Alcalde, los tenientes ó los concejales de un Ayuntamiento se hicieran culpables de hechos ú omisiones punibles administrativamente, incurrirán, segun los casos, en las penas de amonestacion, apercibimiento, multa ó 'suspension'".

⁷ *El Constitucional* neix per combatre *La Lucha* i defensar la política dels veritables constitucionals, amb el seu governador Moradillo al capdavant: "a la subida al poder del partido liberal hubo precisión de fundar un nuevo periódico que, libre de toda mancha y descrédito político, fuese eco del partido constitucional de esta provincia" (*El Constitucional*, 23-VII-1882).

"Luego tenemos que procede 'la suspension de un Ayuntamiento', cuando á juicio del Gobernador incurra 'en negligencia ú omision de que pueda resultar per juicio á los intereses ó servicios que están bajo su custodia'."

Així doncs, conclou el diari, "*es completamente falso que solo pueda hacerse la suspension por las tres causas del articulo 189, y por lo tanto el Gobernador ha estado perfectamente dentro de su esfera de accion y ha usado de una facultad que la ley le concede, suspendiendo al Ayuntamiento de Gerona por los motivos que espresa el oficio de suspension como comprendidos en el caso tercero del articulo 180.*"

Com s'ha vist, *El Constitucional* defensa la suspensió tot al·legant un article a què l'ofici de suspensió no fa referència, com si tractés d'ajudar el governador civil tot donant-li arguments legals per justificar la supressió.

Per si això fos poc, l'article del diari acaba amb un recull de jurisprudència que, segons ells, sembla promulgada expressament per contestar la protesta de l'Ajuntament gironí suspès. Concretament aporta la RO de 3 de febrer de 1878 confirmant una providència de suspensió dictada pel governador civil de Santander. En el seu cinquè considerant determina que "*a pesar de que el 189 establece y determina los casos en que los Ayuntamientos pueden ser suspendidos por el Gobernador, no prohíbe en manera alguna á dicha autoridad la adopcion de semejante medida en los demás casos de responsabilidad en que se incurre por actos no políticos, que políticos son y así los llama la ley, los definidos en el citado artículo 189*".

El diari fa referència a dues RO més que contrasten amb el pensament jurídic exposat per l'autor o autors del "*manifiesto*"⁸. El diari acaba insistint en el retret que havia fet a *La Lucha*: "*Vea pues 'La Lucha' el papel lucido que ha hecho á los ojos de las personas sensatas, dando cabida en sus columnas a un documento destinado a combatir la política del Gobierno, y convénzase de que en vez de dar en el clavo ha dado en la herradura.*"

Molt més tard, en l'edició de *El Constitucional* de 17 d'abril de 1881 hi ha un article ("*Protesta*") on es discuteix, un per un, els mèrits que s'atribueixen els regidors suspesos en les diferents àrees de policia urbana, mercats, empedrats, enllumenat públic i millores de la capital. Els manifestants destaquen que moltes de les millores del consistori suspès no van ser iniciativa de l'Ajuntament ni tampoc les van pagar ells. El mèrit l'atribueix a l'Associació de Gremis i d'altres (fàbrica de gas, de ciment, etc.)

⁸ *La Lucha* (3-IV-1881) en l'article "Tarea inútil" diu que el treball de *El Constitucional* destinat a provar la legalitat de la suspensió va ser encomanat a "*un joven abogado ex-redactor de nuestro periódico a quien se ha encargado la defensa de un procedimiento autoritario...*".

El “remitido” té data de 31 de març i està signat per Antoni Boxa, Mateu Coll, Francesc Palau, Eudald Masoliver, Josep Serra, Narcís Pla, Joaquim Vilanova, B. Massot i Lleonci Torroella, continuat d’un “*Siguen las firmas*”

4. LA RESTITUCIÓ DE L’AJUNTAMENT SUSPÈS

A *La Lucha* del dia 22 de maig de 1881 trobem una gasetilla que diu: “*Ayer debió ser requerido⁹ en debida forma el Ayuntamiento interino de esta ciudad por el suspendido, a causa de haber transcurrido el plazo legal sin resolverse la suspension. Veremos en que queda esto. En Figueres ha sucedido lo propio*”. És la primera referència a l’Ajuntament suspès d’ençà que va sortir publicat el “*manifiesto*”.

Efectivament, el Manual d’Acords de l’Ajuntament de Girona recull l’acte de reposició dels regidors suspesos el 21 de març de 1881.

⁹ A l’Arxiu Municipal al lligall sobre la suspensió hi ha un esborrany d’ofici, dirigit al Jutge per part dels regidors suspesos en què “*Suplican los exponentes que gubernativamente y á su eleccion se sirva nombrarles de oficio á uno de los Notarios en ejercicio de esta ciudad á quien se expida el oportuno mandamiento, á fin de que protocolize y notifique en debida forma el requerimiento que intentan dirigir á los Concejales que interinamente constituyen el Ayuntamiento de la misma, para que cesen desde luego en el ejercicio de las funciones que provisionalmente les fueron encomendadas, dejando vacuos y expeditos los escaños municipales para volver á ocuparlos los requirentes en conformidad al artículo 190 de la citada ley municipal*”. Malgrat que hi estan obligats per la llei sobre constitució del Notariat “*comprenden los recurrentes y hasta cierto punto escusan su aprension (dels notaris) y recelo de inmiscuirse en un asunto de esta índole, ya que por mas que su intervencion sea meramente pasiva é impuesta por la ley, circunstancias que deberian alejar toda idea de compromiso, pueden sin embargo ofrecerse á veces ciertas consideraciones de caracter personal, dificiles de eludir y muy dignas por tanto de ser tenidas en cuenta*”. És per això que demanen al jutge que no “*se exija á ninguno de aquellos funcionarios la responsabilidad en que segun las leyes pudieran haber incurrido con su negativa á formalizar el requerimiento*”. El text amb data “*Mayo de 1881*” té l’espai del dia en blanc.

Al mateix lligall es conserva un ofici de 23-V-1881 de Grahit a Moradillo on l’informa del requeriment dirigit a l’alcalde “*en nombre de los señores que cesaron en el cargo de Concejales*” (...) “*al que yo he contestado diciendo que protesto de tal requerimiento por haber pasado los ocho días siguientes á los cincuenta, dentro de los cuales debian hacerlo como previene el artículo 190 de la ley municipal*”. Tot això li comunica perquè “*tenga á bien dictar las providencias que considere oportunas, á fin que ni yo ni mis compañeros de corporación incurramos en las responsabilidades prescritas en el citado artículo 190 de la ley*”.

Contesta Moradillo amb un ofici (24-V-1881) on li comunica que “*he resuelto con fecha de ayer que se dé posesion inmediatamente al Ayuntamiento suspenso, toda vez que sus individuos deben volver de hecho y de derecho al ejercicio de sus funciones, desde que han transcurrido los cincuenta días de su suspensión sin que se haya mandado procesarles, segun lo determina el parrafo 2º de la ley municipal vigente, cuya verdadera interpretación es ésta, conforme al criterio del Gobierno, que aprecia igualmente que no hay termino establecido para que los concejales suspenso hagan el requerimiento estando éste, por tanto, en su lugar, aunque hayan pasado los ocho días de que habla el parrafo 2º del citado artículo 190, porque éste plazo se refiere á los concejales interinos y no á los suspensos*”.

A la sessió (26-V-1881) no hi va assistir el governador civil sinó que aquest hi va enviar el secretari del Govern Civil perquè presidís la sessió. Hi havia presents tretze regidors¹⁰.

El delegat del governador va fer llegir l'ofici del Govern de la província de Girona dirigit a l'alcalde on comunicava la restitució de l'Ajuntament suspès.

A continuació, per la lectura d'un altre ofici de Moradillo ens assabentem que Martí Coll i Lliura és nomenat alcalde interí "en tanto que el Gobierno de S. M. resuelva lo conveniente" en relació a la dimissió presentada anteriorment de l'alcalde Mollera¹¹.

A la sessió del 2 de juny es va llegir la comunicació de Moradillo dirigida a l'alcalde segons la qual "*El Excelentísimo Señor Ministro de la Gobernacion con fecha 22 del corriente me comunica la Real Orden siguiente: = Pasado á informe de la seccion de Gobernacion del Consejo de Estado, el expediente de suspension del Ayuntamiento de esta capital decretada por V. S. con fecha 17 del actual, ha emitido el siguiente dictámen.= Excelentísimo Señor.= La Seccion ha examinado el expediente de suspension del Ayuntamiento de Gerona decretada por el Gobernador de aquella provincia.= Fundó dicha autoridad tal medida en el lamentable estado en que se encuentra la Administración municipal porque se hallan completamente desatendidos todos los servicios mas importantes que la ley encomienda á los Municipios y muy particularmente los de policia urbana, mercados, empedrados y alumbrado público, dando lugar á quejas muy fundadas del vecindario y á reclamaciones de la autoridad militar, y en los grandes descubiertos que tenía con la Diputacion provincial, con la Empresa de gás y con varios particulares, segun resulta de los certificados que se acompañan.= La indeterminacion de los cargos en [que] el Gobernador fundó su resolucion y la naturaleza de los mismos por mas que encierran cierta gravedad, no dán*

¹⁰ Gelabert a la sessió extraordinària de 27-V-1881 presenta la seva dimissió "*manifestando ser incompatible el cargo de concejal que desempeña en este Ayuntamiento con el empleo de Profesor que ejerce en la escuela de Dibujo establecida en el Instituto Provincial*".

Val a dir que la dimissió de Gelabert, fonamentada en la incompatibilitat que marcava la llei entre el càrrec de regidor i l'exercici de funcions públiques retribuïdes, ve forçada per la premsa. (*El Constitucional*).

En aquesta mateixa sessió, Josep Mollera presenta una instància on demana que se li admeti la renúncia de regidor pels mateixos motius que se li va admetre la d'alcalde per R.O. 23-III-1881. Després de consultar Moradillo, la renúncia va ser admesa.

¹¹ El regidor Viñas es va oposar al nomenament de Coll i Lliura perquè "*no le parecía estrictamente arreglado á la ley*".

motivo suficiente para imponer un correctivo tan severo como la suspension, mucho menos cuando el Gobernador dentro de las atribuciones que la ley le concede, tiene medios para compeler al Ayuntamiento á cumplir sus obligaciones y compromisos, y solo cuando sus órdenes fuesen desobedecidas con las circunstancias que la misma ley espresa, debió usar de tan estrema medida. Opina pues la Seccion, que procede alzar la suspension acordada.= Y conformándose S. M. el Rey (Q.D.G.) con el preinserto dictámen, se ha servido resolver como en el mismo se propone. De Real Orden lo participo á V.S. para su conocimiento y efectos consiguientes.= Lo que traslado á V.S. para su inteligencia y el de todos los demás Señores Concejales de ese Ayuntamiento.= Dios guarde á V.S. muchos años.= Gerona 28 de Mayo de 1881.= Fernando de Moradillo = Señor Alcalde = Presidente del Ayuntamiento de esta Capital”

Així doncs, es posava fi al contenciós iniciat el 21 de març de 1881 per Moradillo contra els regidors.

El dia 1 de juliol de 1881 van prendre possessió del càrrec els nous regidors que havien estat escollits a les eleccions celebrades a principi de maig. Per RO de 25-VI es confirma el nomenament de Coll i Lliura.

5. LA DIVISIÓ DEL PARTIT LIBERAL-FUSIONISTA: LA CREACIÓ DELS DOS COMITÈS

La unió de les diverses faccions –constitucionals, campistes i centralistes– que el 23 de maig de 1880 va donar lloc a Madrid al Partit Liberal-dinàstic, conegut des d’aleshores per “fusionista”, no es tradueix en una immediata i real fusió a províncies. A Girona no es pot parlar pròpiament de Partit “fusionista”, sinó que hem de parlar de “constitucionals”¹². De fet, el nom de “Partit fusionista” no s’adoptarà fins força més tard. La denominació de “centralista” només la trobem als diaris escadusserament, i sempre utilitzada pels dos bàndols constitucionals –que irroguen la legítima representació

¹² El mateix diari *El Constitucional* en el seu primer número fa una declaració de principis (“A que venimos”) on deixa molt clar que ells pertanyen al partit constitucional: “*La fusion es para nosotros un hecho, mas que acatado, aceptado, porque ha llegado el momento de seguir una politica expansiva (...). En nuestro campo hallarán cabida los constitucionales, cuantos acepten nuestros principios, pero no los que nos tiendan una mano alargando la otra a los conservadores*”.

Per altra banda, en el mateix diari trobem algunes referències al “campisme”. El 8-V-1881 diu que els amics de Martínez Campos “*figuran en distintos campos políticos*”. El 21-IX-1881 es diu que Manuel Viñas “*formó el comité campista, y fué convertido al fusionismo por arte de D. Juan Fabra y Floreta*”.

del partit constitucional– per blasmar el contrari, ja que els centralistes serien la facció més moderada del nou partit¹³.

Per entendre la suspensió de l'Ajuntament, cal recular algun temps en la història del Partit Constitucional de Girona.

Per la lectura de *La Lucha* (13-VI-1877) ens assabentem que la reorganització del partit no va estar exempta de problemes. En una reunió feta al saló de l'Odeó es va constituir el Comitè Local “*que, con el carácter de provisional, deberá procurar la reorganización del partido de la provincia y la constitucion definitiva del comité provincial*”¹⁴.

Tenim poques notícies de l'activitat de l'esmentat Comitè i en qual-sevol cas de poc interès¹⁵. S'endevena la falta d'unitat a partir d'alguna notícia que dona el diari. Així per exemple, en motiu de les eleccions generals (16-IV– 1879) recrimina que no pot presentar candidatura “*porque muchos con los que hubiera tenido derecho a contar los ve bien hallados con el sistema de tener arrollada nuestra bandera, (...) El Comité, que no se sentia con fuerza bastante para vencer tal tibieza, pero deseoso de enardecer a los apáticos, se dirigió al comité central de Madrid, explicandole la situacion del partido en la provincia*” Finalment votaran per acumulació Sagasta, que només va aconseguir 33 vots, enfront dels 66 de Castelar –a qui també es votarà per acumulació– i el 813 de Pelagi de Camps.

A les eleccions municipals de maig de 1879 es mostren satisfets de la reelecció que es presenta segura dels membres sortints de l'Ajuntament¹⁶.

¹³ Quan la gent de *El Constitucional* abandonarà el partit fusionista ho farà perquè veuen el seu cap Sagasta presoner dels centralistes.

¹⁴ El Comitè el formaven:

President honorari: Práxedes Mateo Sagasta.

President: Joaquim Masaguer.

Vocals: Artur Huguet, Joan Pascual, Salvador Miralles, Jaume Salas, Tomàs Campderrich, Jaume Padrosa, Joan Torroella, Antoni Boadella, Miquel Saborit, Josep Sormany.

Joaquim Masaguer va dimitir posteriorment (*La Lucha* 20-VI-1877) i va ser substituït per Joan Torroella.

Vid. nota a peu de pàgina núm. 19.

¹⁵ Les notícies les hem extret de *La Lucha* i es limiten a ser felicitacions a Sagasta per ser “*sus dias*” (*La Lucha* 27-VI-1877), de la reunió arran de la visita d'alguna personalitat com ara Pere Antoni Torres (*La Lucha* 16-XI-1877) o la visita que fa el Comitè a Climent i Vidal (*La Lucha* 17-VIII-1877), etc.

¹⁶ Diu: “*los servicios prestados a la administración local por el actual municipio y las mejoras que á éste y a su digno presidente Sr. Mollera debe la capital, les hace verdaderamente acreedores a una reeleccion que veremos con gusto*” (*La Lucha* 9-V-1879).

Però quan les notícies sobre la divisió entre els constitucionals sovintegen més és a partir del banquet ofert al Tívoli de Barcelona a Balaguer, on hi va haver un representat constitucional de les comarques gironines –el diputat Sala– que es va atorgar, segons el diari, la representació dels constitucionals de la província. Això provocarà la publicació d'un "remitido" a *La Lucha* (5-XI-1880) signat per "varios constitucionales" que es titulen "de más antiguo abolengo que el Sr. Sala", que protesten pel comportament del diputat. En aquest mateix banquet hi va assistir Moradillo, que es veurà obligat a escriure, per al·lusions, a les pàgines del diari. Tot plegat farà que en alguns diari barcelonins es parli de divisió dels constitucionals¹⁷.

És en aquest context que hi ha el canvi de govern i quan la divisió, latent de feia molt de temps com hem vist, es palesarà.

El 18-II-1881 *La Lucha* publica un significatiu article –"los campos estan deslindados"– on encara s'entossudeix a dir que el Partit Constitucional de Girona no està dividit. De la lectura d'aquest article es conclou alguna de les crítiques que es fan al partit, concretades en el seu òrgan, *La Lucha*. Són crítiques que més endavant –amb l'aparició de *El Constitucional*– seran ampliades i detallades.

Entre les més interessants, cal comptar-hi el fet que el director del diari –Joaquín Ruiz Blanch– no abandonés el seu càrrec d'Administrador principal de Correus amb l'arribada de Cánovas del Castillo al poder¹⁸.

¹⁷ *La Lucha* tot comentant al seu article de fons "Gerona" que pren el títol de l'article de *La Crónica de Cataluña* (diari constitucional que segons el diari gironí es "decidido mantenedor de la sensible division que hace unos meses nacio en el seno del constitucionalismo de Barcelona") i que parla de la divisió dels constitucionals de Girona, diu que el col·lega barceloní respon a "intenciones de ciertos liberales del principado a mandar en jefes, desde Barcelona, las cuatro provincias catalanas". Així doncs, es posa en relació els problemes dels constitucionals gironins amb la capital del Principat. Tot i això, el diari s'entesta a declarar que no existeix tal divisió.

El 30-III-1881 hi torna a haver una referència a Barcelona, quan diu que els comitès constitucionals de les comarques gironines van a Barcelona "en busca de recomendaciones que, dicen, solo pueden hallar aquí si han de ser eficaces para evitar las incongruencias de carácter municipal. ¿Es que acaso nuestra desdichada provincia se va a convertir en una dependencia de la alcaldía de Barcelona?"

Més notícies referides a Barcelona les trobem a *La Lucha* del 9-IX-1881 i 16-IX-1881.

¹⁸ El diari defensarà el seu director tot dient que d'altres "que desempeñaban cargos publicos a la sazón" tampoc no van dimitir i que la decisió de mantenir-se en el càrrec va ser perquè així "lo dispusieron sus correligionarios y porque así debió hacerlo en vista de una carta contestación del Excmo. Sr. D. P. M. Sagasta, cuyo documento conservamos...". En aquest fet "se fundan los comunes enemigos" per dividir els constitucionals.

Algun fragment d'aquesta carta i d'altres seran publicades més endavant per *La Lucha*, precisament quan l'enfrontament amb *El Constitucional* serà més agre (15-V-1881), just abans precisament de trencar relacions el diari de Ruiz Blanch amb *El Constitucional*. Aquest últim, per la seva banda, en l'edició del 18-V, contraataca:

Una altra crítica és la de no haver fet oposició a Cánovas del Castillo, a la qual cosa el diari replica que *“nunca, jamás, ha escrito artículo alguno ministerial del ministerio Cánovas del Castillo”*. I continua: *“¿Mentimos? Publíquese íntegro ese artículo. Lo demás es injurioso, es infame y merece nuestro desprecio”*.

Segons el diari tot el problema ve d’*“un simple accidente, una pequeña divergencia”* entre Moradillo i *“sus correligionarios de siempre”* ja que el primer va creure oportú constituir comitès constitucionals a diferents pobles empordanesos, amb la qual cosa no van estar d’acord els seus amics: *“en esta ocasion ha habido disparidad de apreciacion entre uno y otros, y esta es la primera vez que ‘La Lucha’ lo consigna”*. Malgrat tot, diu que estan d’acord en el més important: la doctrina.

El 20-II-1881, *La Lucha* consigna en una notícia brevíssima, sense cap comentari, la proclamació de Moradillo com a governador civil

A l’edició del diari del 13-III-1881 hi ha un llarg *“remitido”* de Tomàs Campderrich –membre del Comitè del 77– on denuncia que gent que no havia volgut participar en la reunió preparatòria del comitè d’aleshores (*“aquellos hombres que tuvieron miedo de asistir a la reunion”*), pel seu compte i amb el suport del president Torroella i del vocal Padrosa, *“intentaron ponerse al frente y nombraron un nuevo comité para lo cual el 8 de febrero último invitaron a unos cuantos constitucionales, y otros que jamás lo habian sido, para celebrar una reunion en la casa de D. Juan Torroella, donde nos reunimos unos 20 ó 25 (...) y se propuso completar el comité constituido, suponiendo que de él tan solo existiamos los tres presentes a la reunion”*. Campderrich s’hi nega *“manifestando que no habiendo dimitido ni sido destituidos los que lo componiamos (...) y entonces se acordó renovar por completo el comité, eligiendo uno nuevo en una reunion general que se celebraria el dia 10 del mismo febrero, a cuyo*

“Para escusar La Lucha sus equilibrios durante los seis años en que el partido constitucional ha estado en la oposicion, hecha mano del contesto de las cartas que mediaron entre su director y nuestro ilustre gefe el Sr. Sagasta creyendo, sin duda, que ha puesto una pica en Flandes.

Con las propias palabras que el Sr. Sagasta escribe, y que La Lucha juzga que han de ser el áncora salvadora que lo exima de responsabilidad, vamos á contestarle.

Decia el Sr. Sagasta en 28 enero de 1878.

“... Adopte V. pues, la aptitud mas conveniente posible en estas circunstancias, SIEMPRE DE ACUERDO CON LOS BUENOS AMIGOS DE ESA”. (sic)

En 15 de diciembre 1880 decia tambien el Señor Sagasta:

“... Solo sí, le encargo, que vaya SIEMPRE DE ACUERDO CON LOS AMIGOS, A FIN DE QUE HAYA LA DEBIDA UNIDAD”.

*objeto se formuló una candidatura en la cual me incluyeron*¹⁹. L'esmentada reunió no es va fer per por que la candidatura no tingués acceptació “*por las cualidades políticas de muchos de los que la componian*”. Aquells “*se dieron por elegidos y votados, funcionando al dia siguiente como comité*²⁰, dando así un desprecio a nuestros correligionarios, y un voto de censura al Comité del 77”.

El 23-III-1881, *La Lucha* en la mateixa edició on avança en una nota curtíssima la suspensió de l'Ajuntament, es parla de la creació d'un altre comitè. La notícia completa és: “*En la reunion que el partido constitucional de esta ciudad celebró el último domingo (20 de març), quedó constituido el comité local en la forma siguiente:*

Presidente honorario: Excmo. Sr. P. M. Sagasta.

Presidente: Francisco Barrios.

Vice-presidente: Pedro Grahit.

Vocales: Jaime Salas, Juan Pascual, Narciso Juliá, Tomás Campderrich, Francisco Llach, Ramon Vidal, José Pujol y Abeja.

Secretarios: Joaquin Serba, Francisco J. Puig.

*En dicha reunion que fue presidida por un delegado del Sr. gobernador civil, reinó el mayor orden y compostura. El número de asistentes, lo calculamos en 130*²¹.

A partir del cessament del seu director (25-III-1881) com a administrador provincial de correus i de la suspensió de l'ajuntament, *La Lucha* comença a criticar Moradillo acusant-lo de traïdor²².

¹⁹ Només faltaven del comitè, diu, Massaguer per dimissió i Salvador Miralles per defunció. Cal fer notar que en la història que fa Campderrich en aquest “*remítido*” del comitè del 77 hi ha un nom canviat respecte al comitè que apareix a *La Lucha* el 77: hi posa Narcís Julià i en canvi no esmenta Miquel Saborit.

²⁰ No sabem qui formava part d'aquest comitè del 8 de febrer. De notícies esparses de *La Lucha* i *El Constitucional* sabem que en formaven part Gaudenci Masó i Antoni Coll. El president era Massaguer.

²¹ *La Lucha* el reconeix –per bé que amb no massa entusiasme– com a seu front al del 8-II:

“*Pregunta un sucritor si apoyamos al comité constituido en el Odeon. Claro está que La Lucha apoya hoy como ayer todo cuanto ha hecho el partido constitucional de la capital y de la provincia. Lo contrario pertenece a los constitucionales puritanos nosotros no sabemos hacer otra cosa*” (sic) (25-III). En altres edicions criticarà el comitè del 8-II, titllant-lo d'il·legal (*La Lucha*, 27-III-1881), i no reconeixent-lo (“*En Gerona no hay mas que un comité del partido constitucional*”) (*La Lucha*, 30-III-1881).

El Constitucional donarà suport al comitè del 8 de febrer.

Del comitè del 77 es mantenen al del 20-III quatre persones: J. Pascual, J. Salas, T. Campderrich i N. Julià.

²² En parla molt sovint, al principi sense esmentar-lo. És interessant l'article “*Un adajio*” on comenta el refrany “*cria cuervos y te sacarán los ojos*” dedicat a Moradillo. Més endavant en farà tota un biografia per episodis.

El 27-III hi ha el comentat manifest “*Al publico*” dels regidors suspesos.

El dia 1 d'abril de 1881 surt l'òrgan dels partidaris del Comitè del febrer: *El Constitucional*. És titllat per *La Lucha* de “*órgano de los puros*”, “*modernos apóstoles*”, “*cimbrios*”, “*órgano del consejo*”, “*órgano de Moradillo*”. El diari de Ruiz Blanch (“*Mons parturiens*”, 3-IV-81) reconeix que dintre el diari hi ha col·laboradors “*consecuentes*” a qui “*no podemos por menos de querer por su consecuencia, si bien lamentamos el error que sufren en el momento histórico presente como ahora se dice*”. El director de *El Constitucional* (G. Masó), en canvi, no se salva: “*una personalidad politica que ha militado ya no sabemos si en dos o tres partidos liberales*”. També els acusa de “*tender (...) una mano a los constitucionales y otra a los conservadores*”. “*llame a los moderados, carlistas y neos acomodaticios; siga llamando, mejor dicho, seguro de mejores resultados, pues hasta el dia , no pueden quejarse los amigos de El Constitucional del buen resultado que les va dando el banderín de enganche*”.

El Constitucional, per la seva banda, es referirà a *La Lucha* com a “*periódico de cámara del partido conservador y de su gobernador Sr. Lagunilla*” (15-V-81), “*organo genuino u defensor de la bigamia politica*” (13-V-81), “*presupuestivoros*”, “*acomodaticio*” i “*sociedad de socorros mutuos*”, entre d'altres. Costa i Fernández resumeix molt bé què retriuen a *La Lucha*: “*La fa responsable de dificultar la reorganització del partit constitucional a Girona, d'haver fet el joc a Cánovas del Castillo, i d'oblidar Sagasta quan estava a l'oposició*”²³.

6. LA FUSIÓ DELS DOS COMITÈS. LA FI DEL GOVERN MORADILLO

Malgrat les grans diferències que hi ha entre ambdós diaris, i sorprenentment –no hem trobat notícia a *El Constitucional* ni a *La Lucha* que ens reveli que es treballava en aquest sentit– davant les eleccions municipals, els dos comitès (el de 8-II i el de 20-III) es fusionen en un. *La Lucha* no dona la notícia²⁴.

²³ Lluís Costa Fernández, *La prensa a la ciudad de Girona (1879-1939)*, Dalmau Carles, SA, Girona, 1986, pàg. 115.

²⁴ A la “*Ultima hora*” de *El Constitucional* hi trobem la següent notícia: “*Nos cabe la satisfaccion de participar á nuestros correligionarios que la fusion de los dos Comitès que se habian formado en esta Capital es un hecho, cuya celebracion tuvo lugar en la noche del dia de ayer.*”

Com diu *El Constitucional* (24-IV-1881) la fusió “*respondía á conveniencias de alta política...*”. Hem d’entendre que des de Madrid hi degué haver pressions en aquest sentit. No hem d’oblidar, d’altra banda, que les eleccions municipals eren imminents.

Ara els diaris insisteixen que els constitucionals estaven dividits “*por fútiles pequeñeces*” (*El Constitucional*, 24-IV-81), no “*en principios políticos*” sinó “*de simple forma*”. *La Lucha* per la seva banda (20-IV-1881) diu que “*diferencias de familia nos han llevado a donde no hubieramos querido ir*”. Hom podria pensar que s’iniciava una veritable reconciliació, més si tenim en compte que la candidatura constitucional per Girona va triomfar plenament²⁵. Res més lluny de la realitat: els atacs entre ambdós diaris es fan més intensos. Algunes fites podrien ser:

La Lucha és denunciada per Moradillo²⁶.

Sèrie d’articles on es critica els governadors civils fills de la província, en claríssima al·lusió a Moradillo.

“*Al participar un acto tan importante, y que tanto bien ha de reportar al partido en que militamos, lo hacemos para encarecer la necesidad de que todos nuestros correligionarios de la Provincia imiten la conducta seguida por los de la Capital, los cuales unidos y compactos, constituiremos un partido fuerte y respetable, que podrá hacer frente á cuantas contingencias puedan sobrevenir.*”

En nuestro próximo número seremos ms estensos y publicaremos los nombres del nuevo Comité” (tot). Al següent número, l’única notícia és una gasetilla on comunica que el president del consell de ministres i el ministre de Governació “*en telegrama del dia de ayer, participan haber recibido con satisfaccion, la fusion de los dos comités de esta Capital*”.

A l’edició del diumenge 24-IV ja li dedica tot l’article de fons (“*un fausto acontecimiento*”) i en publica la composició.

La primera referència de *La Lucha* a la fusió és de 27-IV i encara d’una manera marginal. La segona referència és de l’1-V-1881 i és també marginal. Tot plegat –la tardança i les poques referències– ens fa pensar que no n’eren massa partidaris.

El comitè el formaven:

Presidents honoraris: Sagasta, Joan Torroella.

President: Joaquim Massaguer.

Vice-president: Francesc Barrios.

Vocals: Tomàs Campderrich, Joan Pascual, Francesc Llach, Ramon Vidal, Jaume Salas, Narcís Julià, Antoni Coll, Francesc Terradellas, Jaume Padrosa, Fortunat Balari, Gaudenci Masó, Josep Pujol i Abeyà, Antoni Lell.

Secretaris: Rafel Serra, Pere Bach-Esteve, Joaquim Cerva, Francesc J. Puig.

Torroella no accepta el càrrec “*porque asi me lo aconseja mi dignidad desde el momento que no se ha respetado la base acordada para la fusion de los dos comités*” (*La Lucha*, 29-IV-1881).

²⁵ Tots els membres de la candidatura van sortir escollits: Francesc Barrios, Joan Sicart, Jaume Salas, Pere Grahit, Ramon Vidal, Miquel Saborit, Josep Vila, Martí Massaguer. Els altres dos regidors escollits van ser Feliu Quintana i Jeroni Forch. Aquest últim, segons *La Lucha* del 17-VII-1881 pertanyia al “*número de los soldados del consejo*” de Moradillo.

²⁶ Ens assabentem de la primera denúncia per *La Lucha* del 24-IV-1881. Durant el mandat de Moradillo va ser denunciada fins a cinc vegades.

Atacs als vencedors de les eleccions municipals de la província que serien “unos pocos que se titulan constitucionales casados morganicamente ¿con quien? con carlistas, moderados, neocatólicos y mal llamados radicales” (6-V-81)

El 18-V-1881, *La Lucha* decideix trencar relacions amb el col·lega.

El Constitucional, per la seva banda, durant aquest període rebatrà les opinions de *La Lucha*.

Arran del debat sobre el candidat constitucional a les eleccions a diputats generals que havien de tenir lloc l'agost d'aquell mateix any, els atacs encara augmentaran. *La Lucha* defensa Fabra i Floreta, que és atacat per *El Constitucional* per lliurecanvista –cal no oblidar que estem en plena campanya proteccionista– alhora que diu que no és candidat “ministerial”. Aleshores *La Lucha* renegarà d'aquest “comité local de nuestro partido, de ese comité producto de una mal llamada fusión cuyo resultado hasta el día ha sido negativo en absoluto”²⁷ (20-V-81) i continuaran els atacs, (sèrie d'article titulats “Lealtad política” i les “Cartas al Excmo. Sr. D. Venancio Gonzalez” dirigits contra Moradillo.)

La reposició de l'Ajuntament que té lloc ara passa gairebé desapercebuda²⁸ i només té interès per retreure a Moradillo que per a ell representa un fracàs. Estem en plena lluita per defensar cada diari els seus candidats. A aquest fracàs, Moradillo n'hi ha d'ajuntar d'altres: l'elecció de Coll i Lliura com a alcalde, les reposicions d'ajuntaments, la pèrdua del seu candidat Ametller²⁹. Finalment, el setembre és substituït pel nou governador.

El 12-XI-81, Ruiz Blanch és reposat en el seu càrrec d'Administrador principal de correus.

²⁷ Dirà que l'oposició al seu candidat es fa “por una parte de ese comité local precisamente de origen nada legal puesto que procede del titulado ‘Comité del ocho de Febrero’”. Més endavant dirà que “la mayoría del comité constitucional, docil hasta lo increíble, ni interpreta los intereses de nuestro partido, ni cuenta con influencia en el cuerpo electoral” (*La Lucha* 10-VI-1881). El 17-VI-1881 dirà que són set els membres del comitè que constitueixen la minoria, d'un total de dinou.

²⁸ *La Lucha* publica una gasetilla on tot el que diu és que “ayer volvieron a ocupar sus puestos concejales los individuos del Ayuntamiento de esta capital que fueron suspendidos en sus cargos por el Sr. Gobernador civil de la provincia” (27-V-1881.)

²⁹ Cal tenir present que la candidatura “proteccionista” d'Ametller la patrocinaven *El Constitucional* i *El Eco del País*. A més a més, a última hora va rebre el suport del Partit democràtic federal històric (*El Constitucional*, 24-VII-1881.) Tot i això, Fabra i Floreta, que havia estat diputat en anteriors legislatures, sortirà vencedor. Fabra serà el polític fort de *La Lucha*.

El propi Moradillo fracassarà en el seu intent de sortir escollit per Castellerçol.

No serà gens estrany que Moradillo i els homes de *El Constitucional* acabin abandonant el partit. Ja abans que acabés l'any advertien a Sagasta que no estaven disposats a seguir-hi si no canviaven les coses³⁰. En un acte celebrat a Girona sota la presidència de Víctor Balaguer el setembre de 1882, el partit constitucional s'aparta definitivament de Sagasta i es posa sota la protecció del Duque de la Torre, en el que Ametller va qualificar de “*gran evolucion, como las que verifican los ejércitos en tiempo de guerra*” (*El Constitucional* 21-IX-1882). Els homes de *La Lucha* ja han passat a ser els representants del partit “fusionista”.

El 2-V-1883 el diari ja es publica sota el subtítol de “*Organo del partido de la Izquierda liberal dinástica de la provincia*”.

7. CONCLUSIONS

L'enfrontament el 1881 entre les dues tendències dels constitucionals per la representativitat del partit acaba amb un vencedor clar: els homes de *La Lucha*. El seu director –Ruiz Blanc– recupera –és ben significatiu– el seu càrrec d'administrador principal de correus mentre Moradillo –des del govern civil– ha d'anar encaixant diferents derrotes fins que és substituït.

La suspensió de l'Ajuntament de Girona –exponent de l'esmentat enfrontament–³¹ segurament va ser un error polític, una mostra de força que, d'altra banda, no tenia massa interès tota vegada que al cap de molt poc hi havia d'haver la renovació parcial de l'Ajuntament. En qualsevol cas, Moradillo no havia mesurat prou bé el suport que tenia del govern o –també s'ha de tenir en compte– el poder que tenien el seus enemics (com es va evidenciar en l'elecció de Fabra i Floreta contra Ametller)

La suspensió l'hem d'entendre com una represàlia de Moradillo contra el grup contrari. L'argument que exposen els homes de *La Lucha* que el governador civil en un primer moment pretenia no suspendre tots els regidors així ens ho fa pensar. D'altra banda, els dos diaris tan bon punt no hi ha al capdavant els “seus” regidors, no s'estan de criticar el consistori.

³⁰ Per exemple, 4-XII-1881 i 7-XII-1881, en sengles cartes escrits sota el títol “*Al Excmo. Sr. D. Práxedes Mateo Sagasta*”.

³¹ Com diu Carr, la part final de l'article 189 –que és en el que es basa Moradillo per a la suspensió– permetia que una interpretació rigorosa del governador civil d'una “*desobediencia grave*” feta pels regidors fos suficient per suspendre un ajuntament. (*Revolución y Restauración (1868-1931)* vol. XVI-2, pàg. 45).

Segurament també van ser un error polític les maniobres electorals de Moradillo arran de les eleccions generals d'agost de 1881. *El Diluvio* –recollit per *La Lucha*– diu que “*eso que tenga candidatos propios o de algun amigo, en frente de los candidatos que el Gobierno de Madrid le recomienda, no se lo perdonarán seguramente la mayoría de ministros.*”

Després de la desautorització del govern, la marxa del partit no ha de sorprendre gens.

Convé insistir, però, en les crítiques que fan els homes de Moradillo a *La Lucha* d'actuar com a diari “*de cámara*”. De la lectura de la col·lecció de diaris des de la Restauració fins al febrer del 1881, potser sí que es podria corroborar el que diu *El Constitucional*:

“*¿No sabe “La Lucha” que se pasó con armas y bagajes al partido conservador y que por eso le sostenian los conservadores, ó sean los Sres. Cánovas y Romero Robledo?*” (6-IV-1881)

L'elogi continuat a l'alcalde Mollera –home del règim conservador– o la poca bel·ligerància cap a Lagunilla –governador civil– a la força havien de fer enriar els veritables constitucionals³². D'altra banda, és prou significatiu que durant aquests anys (1875-1880)³³, no hi hagi cap diari conservador i sí un de suposadament liberal. Es més, tots els intents dels diferents diaris, es van enfrontar durament amb *La Lucha* i, al capdavall, van haver de plegar veles (de vegades per suspensions governatives!). Tot plegat ens parla de l'enorme poder que havien de tenir els seus “patrocinadors”, amb Ruiz Blanch al capdavant (si hem de fer cas a *El Constitucional* (3-VIII-81), Mollera era el seu propietari. El diari, però, sovint diu que el propietari era Ruiz Blanch).

Les diferències dels dos bàndols, ultra doctrinals –grau que es fa difícil d'establir– són sobretot personals. En la polèmica entre els dos diaris, els que surten més malparats són els dos directors: Ruiz Blanch i Gaudencio Masó. Tots dos –també és significatiu– s'acusen de ser els principals consellers dels governadors civils (Ruiz Blanch de Lagunilla i Masó de Moradillo). Cal recordar que en aquesta època els governadors estaven envoltats de “consellers”.

Davant les eleccions municipals els dos diaris s'uniran per treure vencedora la seva candidatura, i es fusionaran els dos comitès que s'havien

³² N'hi ha prou de llegir l'elogi que fan de Lagunilla quan aquest deixa el govern civil.

³³ *El Eco del Pais*, “*organo y genuino representante del partido liberal-conservador de la provincia de Gerona*”, va sortir per primer cop el 18-I-1881.

creat el febrer i el març. Aleshores insistiran que les diferències no eren pròpiament doctrinals, sinó per problemes de “*oportunidad y conveniencia*” (*La Lucha*, 11-V-1881), per “*fútiles pequeñeces*”, “*cuestiones de simple forma*” *El Constitucional*, 24-IV-1881). La coincidència, però, serà efímera: no podien encabir-se tots en el mateix partit perquè les enemistats eren massa fortes. El que sí reconeixen ambdós diaris és que als dos bàndols hi ha constitucionals autèntics, que hi estarien enganyats. D'altra banda, tots dos bàndols s'acusen del mateix: d'anar aliats amb elements moderats, de no ser veritablement constitucionals i de caciquisme.

Moradillo mor el 28-X-1887 en un poble proper a Barcelona. Havia estat diputat provincial per Figueres des de 1874 a 1880, diputat al Congrés de Diputats per la circumscripció de Figueres (1879-1881) i governador civil. Que sapiguem, d'ençà que va deixar el govern civil, no va ocupar cap altre càrrec polític important fora dels interns del partit.

BIBLIOGRAFIA

- COSTA FERNÁNDEZ, Lluís. *Història de la premsa a les comarques gironines*, Institut d'Estudis Gironins, Girona, 1986.
- GALLEGO, José Andrés i altres. “*Revolución y Restauración (1868-1931)*” dins *Historia General de España y América*, vol. XVI-2, Rialp, Madrid, 1981.
- MARTÍNEZ CUADRADO, Miguel. *Restauración y crisis de la monarquía (1874-1931)*, Alianza Editorial, Madrid, 1991.
- MIRAMBELL BELLOC, Enric. *Historia del Gobierno civil de Gerona*, Govern Civil de Girona, Girona, 1992.
- PUIGDEVALL, Narcís i altres. *Història de la Diputació de Girona*, Diputació, Girona, 1989
- El Constitucional* Tot l'any 1881. El núm. 2 no es conserva.
- La Lucha*. Anys 1877-1881.
- Manual d'Acords de l'Ajuntament de Girona* (1881). Arxiu Municipal.
- Lligall “Elecciones municipales” (1881)*. Arxiu Municipal.